

BENCHMARKING ANALIZA VISOKOOBRAZOVNOG SUSTAVA U FINSKOJ I HRVATSKOJ

MIKIC, Ivana; BLAZICEVIC, Marija

Source / Izvornik: **INTERNATIONAL CONFERENCE "VALLIS AUREA", 2014, 429 - 435**

Conference paper / Rad u zborniku

Publication status / Verzija rada: **Published version / Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:112:910926>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-01**

VELEUČILIŠTE U POŽEGI
STUDIA SUPERIORA POSEGANA

Repository / Repozitorij:

[Repository of Polytechnic in Pozega - Polytechnic in
Pozega Graduate Thesis Repository](#)

BENCHMARKING ANALYSIS OF HIGHER EDUCATION SYSTEM IN FINLAND AND CROATIA

BENCHMARKING ANALIZA VISOKOOBRAZOVNOG SUSTAVA U FINSKOJ I HRVATSKOJ

MIKIC, Ivana & BLAZICEVIC, Marija

Abstract: *In this paper, benchmarking analysis is used to compare systems of higher education in Finland and Croatia. Term of benchmarking analysis, characteristics of Croatian higher education system, characteristics of Finnish higher education system and Finlands example of a good practice will be shortly described. A proper solution to use Finnish example of the good practice to improve Croatian system of higher education will be found out by analysing collected data and then it will be focused on Polytechnics.*

Keywords: *benchmarking, higher education, Finland, Croatia*

Sažetak: *Cilj rada je usporediti sustav visokog obrazovanja u Finskoj i Hrvatskoj koristeći benchmarking analizu. Ukratko će se opisati pojam benchmarking analize, karakteristike hrvatskog sustava visokog obrazovanja, karakteristike finskog sustava visokog obrazovanja te primjer dobre prakse finskog sustava visokog obrazovanja. Pomoću analize prikupljenih podataka pokušati će se pronaći rješenje kako model finske dobre prakse primijeniti za unaprjeđenje sustava visokogobrazovanja u Hrvatskoj i pri tome staviti naglasak na veleučilišta.*

Ključneriječi: *benchmarking, visoko obrazovanje, Finska, Hrvatska*

Authors' data: Ivana **Mikić, dipl. oec.**, Veleučilište u Požegi, Požega, imikic@vup.hr; Marija **Blažičević, prof. cin.**, Veleučilište u Požegi, mblazicevic@vup.hr

1. Uvod

Boravkom na Laponskom sveučilištu u Finskoj, u sklopu Erasmus mobilnosti osoblja unutar programa za cjeloživotno obrazovanje (Erasmus) koja je primjer dobre prakse, moderno opremljenog Sveučilišta i kvalitetnih uvjeta rada za zaposlenike i studente, ideja rada je bila napraviti benchmarking analizu finskog i hrvatskog visokoobrazovnog sustava u kojem je stavljen naglasak na veleučilišta. Zbog visoke stope nezaposlenosti u Hrvatskoj, a posebice visokoobrazovanih ljudi te viška radne snage u pojedinim granama primarnog, sekundarnog i tercijarnog sektora želi se ukazati na postojeći problem i na lošu suradnju sa gospodarstvom. Problem nastaje jer je kod nas uvriježeno mišljenje kako je važnije završiti sveučilišni studij, a stručni studiji su na neki način podcijenjeni. Zapravo su stručni studiji ti koji mlade ljude oblikuju na način da budu spremniji za posao jer uz učenje teorije obvezna je praksa tijekom studija i oni su budućnost obrazovanja i poticaj brzine razvoja. Primjenom benchmarking analize dobiva se kvalitetna usporedba sa superiornijima u određenom sektoru i na taj način se prikupljaju različita iskustva i metode rada najboljih, kao primjer slabije razvijenima u određenim sektorima.

2. Benchmarking

Benchmarking predstavlja umijeće usporedbe s najboljima u praksi kako privatnih poduzeća tako i javnih kao što su visokoškolske ustanove. Njime utvrđujemo kako i zašto neka poduzeća posluju bolje od drugih, odnosno to je potraga za ljudima i poduzećima koja su najbolja u djelatnostima kojima se bave i stavljanje njihovih znanja, prilagođenih i poboljšanih, u funkciju vlastitog uspješnijeg poslovanja [1].

Faze benchmarking procesa:

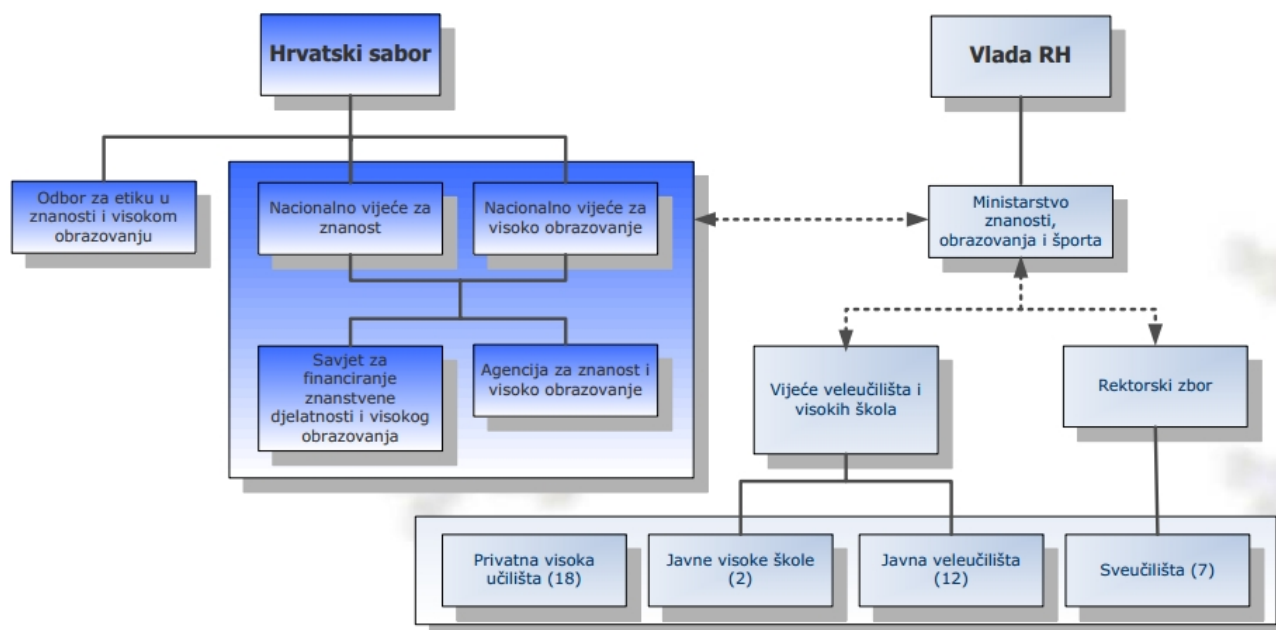
- Ustanoviti sadržaj benchmarkinga: Što treba unaprijediti pomoću benchmarkinga?
- Odabrati najbolje iz prakse: S kime se uspoređivati?
- Mjerenje performansi vlastitog poduzeća
- Mjerenje prikupljenih performansi poduzeća s kojim se uspoređuje
- Odabir sadržaja i načina prilagodbe i primjena najboljih iskustava u skladu s potrebama poduzeća.

Podaci, primjera dobre prakse Finske, koji su prikupljeni i obrađeni mogu poslužiti kao dobra osnova u predlaganju kvalitetnih rješenja za uspostavu prijenosa znanja unutar institucija visokog obrazovanja u Hrvatskoj.

3. Karakteristike visokoobrazovnog sustava Hrvatske

Visoka učilišta kao javne ustanove obavljaju djelatnost visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj. Njima se smatraju sveučilište, fakultet i umjetnička akademija te veleučilište i visoka škola. Visoko obrazovanje je sastavnica sustava cjeloživotnog učenja te je od velike važnosti za razvoj društva i gospodarstva pojedine zemlje. Sveučilište, fakultet i umjetnička akademija izvode sveučilišne studije koji obuhvaćaju

tri razine, a to su preddiplomski, diplomski i poslijediplomski studij i na njima se studenti osposobljavaju za rad u znanosti i visokom obrazovanju, privatnom, javnom sektoru i društvu općenito. Veleučilište i visoka škola izvode stručne studije koji studente, uz stručnu praksu i primjerena znanja i vještine, nakon završetka obrazovanja osposobe za stručna zanimanja i omogućuje im neposredno uključivanje u radni proces. Stručni studiji obuhvaćaju dvije razine, a to su stručni studij i specijalistički diplomski stručni studij.

Slika 1. Sustav visokog obrazovanja u Republici Hrvatskoj

Pravni okvir za funkcioniranje i upravljanje institucijama visokog obrazovanja u Hrvatskoj je Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (Narodne novine 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13). Hrvatski sustav visokog obrazovanja čine 134 visoka učilišta (16 veleučilišta, 29 visokih škola, 83 fakulteta i 6 umjetničkih akademija), 152 857 studenata i 16 975 nastavnika i suradnika.[2]

Akadska godina	Visoka učilišta	Indeks promjene V_t	Upisani studenti (redovni i izvanredni)	Indeks promjene V_t	Redovni i izvanredni stud.upisani u I godinu	Indeks promjene V_t
2007./2008.	115	-	138 126	-	50 990	-
2008./2009.	126	109,6	134 188	97,1	55 377	108,6
2009./2010.	132	104,8	145 263	108,3	61 146	110,4
2010./2011.	133	100,8	148 616	102,3	58 750	96,1
2011./2012.	134	100,8	152 857	102,9	59 968	102,1

Tablica 1. Upisani studenti na visokim učilištima

Obradom podataka u tablici 1. koji su prikupljeni iz Statističkog ljetopisa 2013. dobiveni su sljedeći rezultati.[3] Geometrijskom sredinom (G) koja predstavlja

središnju tendenciju rasta odnosno mjeru prosječne brzine nekih promjena dobila se prosječna godišnja stopa rasta broja visokih učilišta u Republici Hrvatskoj koja iznosi 3,9% (G=103,9), stopa rasta broja ukupno upisanih studenata što je 2,6% godišnje (G=102,6) i ukupno upisanih studenata u prvu godinu studija koja je rasla tempom od 4,1% godišnje (G=104,1). Stopu rasta upisanih studenata u I. godinu studija prati stopa rasta visokih učilišta pri čemu je vidljivo kako je povećanje broja visokih učilišta posljedica osnivanja novih veleučilišta i visokih škola u javnom i privatnom sektoru. U promatranom razdoblju broj visokih učilišta se povećao za 16,5%.

Godina	Završen stručni studij	% udio	Završen sveučilišni studij	% udio	Ukupno	Indeks promjene V_t ukupno
2008.	10 247	40,1	15 326		25 573	-
2009.	9 905	32,8	20 251		30 156	117,9
2010.	9 670	29,8	22 708		32 378	107,4
2011.	11 153	30,6	25 335		36 488	112,7
2012.	11 557	31,3	25 407		36 964	101,3

Tablica. 2. Studenti koji su završili stručni i sveučilišni studij u Republici Hrvatskoj

Tablica 2. prikazuje udio osoba koje su završile stručni studij u ukupnom broju završenih studenata u periodu od pet godina. Prosječna stopa rasta završenih studenata iznosila je 9,6% (G = 109,6), broj studenata koji su završili stručni studij se povećao za 12,8%.

4. Izbor uzorka za usporedbu

Finska se svrstava među vodeće zemlje gospodarstva znanja prema indeksu gospodarstva znanja stoga će se u ovom dijelu rada ukratko obraditi karakteristike finskog visokog obrazovanja. Prema izvješću Svjetskog ekonomskog foruma (WEF) o informacijskoj tehnologiji za 2013. godinu Finska je, između 144 zemlje, već drugu godinu za redom na 1. mjestu po ICT konkurentnosti zahvaljujući izvrsnoj digitalnoj ICT infrastrukturi koja je najbolja u svijetu dok je Hrvatska na 46-om mjestu. Pozitivan „digitalni krajolik“ je uspostavljen zahvaljujuć snažnim ulaganjima što su se isplatila unatoč ekonomskoj i financijskoj krizi sredinom 1990-ih godina koja je pogodila i Finsku. Rezultat je pozitivan ishod što je vidljivo i danas zahvaljujući aktivnim djelovanjem dionika (vlada, privatni sektor i individualci). Također, u Finskoj se više od 90% populacije koristi internetom.[4] Na ljestvici svjetske konkurentnosti za 2013. godinu prema indeksu svjetske konkurentnosti IMD Finska se nalazi na 20. mjestu, a Hrvatska se nalazi na 58. mjestu pri samom dnu skupine 60 vodećih zemalja[5]. Prema Izvješću globalnog indeksa inovativnosti (GII) 2013. godine Finska se nalazi među vodećih 10 zemalja svijeta i zauzima 6. mjesto dok je Hrvatska na 37. mjestu ljestvice u koju su uvrštene 142 zemlje svijeta [6]. Svi ovi pokazatelji jasno opravdavaju razlog zašto je Finska i njen sustav visokog obrazovanja dobar izbor za usporedbu.

4.1. Finski primjer dobre prakse i karakteristike visokoobrazovnog sustava u Finskoj

Osnovni razlog odabira Finske za usporedbu u benchmarking analizi, koja nalaže da se treba uspoređivati s najboljima u praksi, je taj što se ona često spominje kao jedna od vodećih zemalja društva znanja. Motivi odabira Finske su navedeni u prethodnom odlomku ovoga rada. Finska također ima neke sličnosti s Hrvatskom, a to su istovremena provedba reforme visokog obrazovanja kojom je u obje zemlje u isto vrijeme započet prijelaz s unitarnog na binarni sustav visokog obrazovanja. Unitarni sustav visokog obrazovanja su činila sveučilišta, a binarni sustav usporedno čine sveučilišta i veleučilišta. U Finskoj taj sustav djeluje u skladu sa svrhom pa je poželjno slijediti njen primjer. Obrazovni sustav finske je napredovao i u zadnje vrijeme je popularan te ga mnoge inozemne vlade i ministarstvo promatraju kako bi preuzele najbolje metode rada. Finska i Hrvatska, također imaju podjednak broj stanovnika bez obzira što je Finska površinom znatno veća, zatim je finški BDP per capita dvostruko veći, ima veću stopu rasta realnog BDP-a. Finska ima manju stopu nezaposlenosti i veću stopu zaposlenosti, znatno više ulaže u istraživanje i razvoj (R&D), u obrazovanje, patente, ima veće sudjelovanje odraslih u cjeloživotnom obrazovanju, a svi ti pokazatelji je svrstavaju među najrazvijenije zemlje Europe.

Visoko obrazovanje i nacionalni inovacijski sustav u finskom društvu imaju značajnu ulogu. Finski visokoobrazovni sustav se sastoji iz dva komplementarna sektora: sveučilišta (finski: yliopistokoulutus) i veleučilišta (finski: ammattikorkeakoulutus). Veliku ekspanziju su postigli u 1990-im godinama kada su se počela osnivati veleučilišta. Misija sveučilišta je provesti znanstveno istraživanje i na temelju toga osigurati preddiplomsko i postdiplomsko obrazovanje. Zadatak im je promovirati istraživanje i znanost te umjetničko obrazovanje koje se temelji na istraživanju i učenju studenata da služe zemlji i narodu. Prema podacima Ministarstva obrazovanja i kulture u Finskoj postoji 14 sveučilišta. Prvi stupanj (bachelor's degree) se stječe nakon tri godine obrazovanja, a drugi viši stupanj (master's degree) nakon još dvije dodatne godine i znanstveni i umjetnički postdiplomski stupanj, odnosno doktorat koji traje 4 godine. U Finskoj postoji pred-doktorska razina obrazovanja (licentiate) koja se stječe s dvije godine studiranja nakon magistarskog stupnja.[7]

Godina	Ukupni broj upisanih studenata	Novi studenti	Završen niži stupanj (bachelor's)	Završen viši stupanj (master's)	Završen doktorat (doctor's)
2010.	169 404	20 168	12 400	14 400	1 500
2011.	168 983	20 274	13 400	12 700	1 650
2012.	169 041	26 032	13 139	5 449	1 655
2013.	167 179	26 326	-	-	-

Tablica 3. Ukupan broj upisanih i završenih studenata na sveučilišnim studijima u Finskoj (2010.-2013.)

Veleučilišta osposobljavaju stručnjake za potrebe tržišta rada. Provode istraživanja koja služe poslovnom svijetu i promoviraju regionalni razvoj. Sustav veleučilišta u Finskoj je još uvijek relativno nov. Prva su osnovana s probnim radom početkom 1990-

ih, a 1996. godine su počela trajno raditi. Sada u Finskoj posluje 24 veleučilišta. Razine obrazovanja koje nude veleučilišta su: prvostupnik s profesionalnim naglaskom (bachelor's level) – stječe se nakon 3,5 do 4 godine studiranja, drugi stupanj stručne naobrazbe (master's level) – stječe se nakon 1,5 do 2 godine studiranja i nadograđuje profesionalne vještine i stručnosti. Uvjet za upis prethodno spomenutog stupnja je završen prvi stupanj i barem tri godine radnog iskustva. Magistarski studij na veleučilištima je dobio trajni status tek 2005. godine. Tijekom studiranja na veleučilištima uz nastavu je obavezna i stručna praksa. Na veleučilištima se osposobljavaju i strukovni učitelji te se provodi profesionalna edukacija odraslih kroz koju se nadograđuju profesionalne kompetencije.[7]

Godina	Ukupni broj studenata	Novi studenti	Završen niži stručni stupanj	Završen viši stručni stupanj
2010.	138 900	39 500	20 647	1 253
2011.	139 900	38 800	21 400	1 500
2012.	139 876	38 300	22 200	1 700
2013.	-	-	22 885	1 948

Tablica 4. Ukupan broj upisanih i završenih studenata na stručnim studijima u Finskoj (2010.-2013.)

Iz podataka finskog statističkog zavoda u tablicama 3. i 4. je vidljivo kako je prisutna ekspanzija upisanih studenata i završenih stupnjeva obrazovanja posebice u stručnom obrazovanju, jer je potreban veći broj stručnih osoba koje su se po završetku studija spremne odmah uključiti na tržište rada i tako pridonijeti regionalnom razvoju i napretku društva.[8] i [9]

Finski visokoobrazovni sustav kao primjer dobre prakse ima razvijen sustav suradnje s gospodarstvom putem znanstvenih parkova. Znanstveni park je organizacija kojom upravljaju specijalizirani profesionalci kojima je osnovni cilj povećanje blagostanja u njihovoj zajednici na način da promoviraju inovacijsku kulturu i konkurentnost udruženih gospodarskih subjekata i institucija temeljenih na znanju. Osnivaju se na poticaj visokoobrazovnih institucija ili lokalnih vlasti. Znanstveni parkovi u Finskoj su povezani u mrežu pod nazivom TEKEL koja je osnovana 1988. godine i sastavni je dio nacionalnog inovacijskog sustava. Sastoji se od 34 člana smještenih u sveučilišnim gradovima diljem Finske.[10]

5. Zaključak

Finska općenito ima visoko razvijenu mrežu suradnje između visokog obrazovanja i gospodarskog sektora. Takva suradnja daje poticaj studentima da budu što uspješniji tijekom svoga obrazovanja, jer privatni sektor ima uvid u uspješnost i kompetencije svakog pojedinog studenta tijekom studiranja i pruža im se mogućnost bržeg zaposlenja nakon završene željene razine obrazovanja. Iz toga proizlazi i manja stopa nezaposlenosti, a time i veća stopa zaposlenosti. Pošto je u Hrvatskoj još uvijek slaba ili uopće ne postoji suradnja visokoobrazovnih institucija i gospodarstva, u tom području

bi trebali slijediti Finsku kao primjer dobre prakse i preuzeti njene modele suradnje, kao što su spomenuti znanstveni parkovi, zatim tehnološki parkovi, inkubatori, centri izvrsnosti, što ujedno pridonosi razvoju društva općenito. Na finskim veleučilištima svaki student ima vlastiti plan učenja, radi se u manjim grupama, studenti su aktivni u nastavi, daju povratnu informaciju, više je zaposlenih predavača što pridonosi kvalitetnijem radu i stjecanju znanja te lakšem praćenju njihovog napretka što kod nas nije slučaj u praksi. Zbog manjka nastavnika dovodi se u pitanje kvaliteta održane nastave i prenošenja znanja i vještina na studente kao buduće stručnjake u svom području. Dok u Hrvatskoj još uvijek vlada averzija društva prema stručnim studijima u Finskoj kao i u ostatku Europe, nakon reforme obrazovnog sustava, dolazi do ekspanzije upisanih studenata na stručne studije što je logično jer studij traje kraće, stječu se stručna znanja, obvezna je praksa tijekom školovanja i osoba je nakon završetka obrazovanja spremnija za rad na radnom mjestu. Stoga u Hrvatskoj treba raditi na tome da se razvijaju nove tehničke struke, kroz otvaranje novih tehničkih smjerova na veleučilištima, koje će oživjeti gospodarstvo, povećati proizvodnju, potaći inovativnost, privući investicije i pridonijeti njegovom rastu i konkurentnosti ne samo na Europskoj, nego i na svjetskoj razini. Moramo povećati suradnju s jedincama lokalne uprave i samouprave jer je i njima u cilju da mladi dolaze i ostaju u njihovom gradu/općini. Mladima je potreban poticaj, stoga im treba osigurati zdravu okolinu i kvalitetne uvjete za učenje, rad i život kako bih se osjećali sigurno. Potrebno je slijediti i prikupljati iskustva i primjere dobre prakse ne samo Finske, nego i drugih vodećih zemalja društva znanja i pravovaljano ih primijeniti u Hrvatskoj.

6. Literatura

- [1] Previšić, J.; Ozretić Došen, Đ.; Vranešević, T.; Kesić, T.; Prebežac, D.; Piri Rajh, S.; Tomašević Lišanin, M.; Tkalac Verčić, A.; Renko, N.; Pavičić, J.; Sinčić, D (2007.) *Osnove marketinga*, Adverta d.o.o., ISBN 978-953-99712-2-7, Zagreb
- [2] *Dostupno na:* <http://public.mzos.hr/Default.aspx?sec=2254>, *Pristup:* 25-04-2014
- [3] Hrvatski Državni zavod za statistiku: Statistički ljetopis 2013., *Dostupno na:* http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/ljetopis/2013/sljh2013.pdf, *Pristup:* 27-04-2014
- [4] *Dostupno na:* World Economic Forum 2014. godine (akronim: WEF) http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalInformationTechnology_Report_2014.pdf, *Pristup:* 30-4-2014
- [5] Institut za razvoj menadžmenta (Ženeva, Švicarska), *Dostupno na :* <http://www.imd.org/news/World-Competitiveness-2013.cfm>, *Pristup:* 30-04-2014
- [6] Global Innovation Index 2013 Report, *Dostupno na:* <http://www.globalinnovationindex.org/content.aspx?page=gii-full-report-2013#pdfopener>, *Pristup:* 02-05-2014
- [7] *Dostupno na:* <http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/?lang=en>, *Pristup:* 27-04-2014
- [8] *Dostupno na:* http://stat.fi/til/yop/tie_en.html, *Pristup:* 01-05-2014
- [9] *Dostupno na:* http://stat.fi/til/akop/tie_en.html, *Pristup:* 01-05-2014
- [10] Jeleč Raguž, M. (2011.) Suradnja visokog obrazovanja i gospodarstva u funkciji regionalnog razvoja, *Doktorska disertacija*, Osijek